

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(ԼԵՐՄՕՆՏՈՎԻՑ)

Ալէքսանդր Մատուրեանի

I

ՀՐԵՇՏԱԿ

Կէս գիշերային սլաքառ երկնքում
Հրեշտակ էր թռչում և մեղմիկ երգում.
Եւ լուսին, աստղեր, ամպեր խմբովին
Սրբազան երգին լուռ լսում էին:

Երգում էր նա բախտ և երջանկութիւն
Եգեմաբնակ սուրբ ոգիներին.
Երգում էր գովեստ նա Տէր Աստուծուն,
Եւ այդ գովեստն էր—անկեղծ սրտալի:

Մատաղ էակ էր նա գրկին բերում
Երկրային վշտի, արցունքի համար.
Եւ նորա երգը այդ մատաղ հոգում
Մնաց կենդանի, թէպէտ անբարբառ:

Եւ երկրիս վերայ, լեցուն փափագով
Երկւոր, շատ երկար տառապեց հոգին.
Բայց նորան երկիրն իւր տխուր երգով
Չը փոխարինեց երգը երկնային:

II

Ո՛չ. այն քեզ չեմ այնպէս սիրում ջերմագին,
Ինչ Համար չէ՛ չքնուղ փայլը քո դէմքի.
Ես սիրում եմ քո մէջ տանջանքն իմ նախկին,
Եւ յիշատակն փշրած մատաղ իմ կեանքի:

Երբ շատ անգամ սիրուն տեքիդ նայելով,
Իմ Հայեացքը աչքիդ խորքն է թափանցում,
Ես զբաղւած եմ խորհրդաւոր զրոյցներով,
Բայց քեզ Հետ չէ այն իմ սիրտը զրոյց անում:

Ես խօսում եմ մատաղ կեանքիս սիրոյ Հետ,
Որ չքացաւ այնպէս անդարձ ու անՀետ.
Քո վառվռուն, ջերմ Հայեացքում ու լեզուում
Ես ան Հայեացք, ան լեզու եմ որոնում...

Առիւտ. 15 յունւարի 1891 թ.

III

Մ Ե Լ Ո Դ Ի Ն

1

Ես իմ մտքում մի անշարժ ստեղծեցի,
Մի անշարժ գողարիկ պատկերների գոյութիւն.
Եւ շղթայով նոցա իրար կապեցի,
Տըւի նոցա ես միայն տեսք— ոչ անուն:
Սակայն յանկարծ ձմրան հողը շառաչեց,
Եւ իմ մտքի սխալ շէնքը կործանեց:

2

Այդպէս քաշուած մի ծառի տակ սուերախիտ,
Ուշք ու միտքը տուած սազի թելերին՝
Աշուղն ազատ, անշահասէր, պարզամիտ
Զբաղեցնում է զւարճամոլ ամբոխին:

3

Մէկ էլ ուժգին նա մի ձայն է արձակում,
Նա իւր եարի սէրն է երգում բարձրաձայն.
Սակայն յանկարծ սազի սիմն է կտրատում,
Եւ լսում է երգի սկիզբը միայն...
Եւ կախարդուած գուռը այդ երգով քաղցրալուր,
Սպասում էք, ականջ գնում, բայց իզուր—
Ոչոք կարէ սիրոյ երգին տալ վախճան...

IV

Կ Ա Ջ Օ Տ

Նա նստած էր հէգ, մտախռճ՝ աղմկալից խնջուքում,
Նստած մենակ, անբարեկամ, անընկեր
Եւ ուշադրաւ՝ գէպ հեռաւոր ապագան էր սըլանում,
Այնտե՛ղ, հեռու, ուր չեն տեսնում մեր աչքեր:

Ես լիշում եմ, այդ խնջուքում, ուր գինին էր փրփրում,
Ուր վերջ չկար երգ, աղաղակ, ծիծաղին,
Նա հեռագէտ մարդարէի վսեմ լեզուովն էր խօսում,
Նորա խօսքը թախծալի էր, վշտագին:

Նա ասում էր՝ զւարճացէք, բարեկամներ, չէ՛ որ դուք
Անտարբեր էք գէպ աշխարհիս լաց ու սուգ.
Գեր գլխներին սուր է շողում... բայց, է՛հ եղբայրք, թնջ
փոյթ ձեզ...
Նորան ձեզնից պէտք է զոհւեմ միայն ես...

.

Մոսկւա. 21 մարտի 1891 թ.

Վ

* *

Երբ մեղմ ծփում է արտը ոսկեշող,
Դալար անտառում սօսափում քամին.
Եւ կարմրիկ սալորն անտես, զաղտազող
Պահւում է ալգում տերևի տակին:

Երբ անուշաբուր ցօղով ոռոգւած՝
Սպիտակ շուշանը այնպէս սիրալից,
Վառ արշալուսին, կամ մութը պատած,
Ինձ ողջունում է թփերի միջից:

Երբ սառն աղբիւրի կարկաջը ձորում
Յուզիչ ցնորքով սիրտըս պաշարած,
Ինձ խորհրդաւոր երգ է թոթովում
Այն երկրի մասին, ուր ինքն է ծնւած:

Յայնժամ դադրում է խռովայուզ հոգիս,
Մռալլ ճակատիս թախիժը ցրւում,
Եւ ես զգացած բախտը այս երկրիս,
Հոգով տեսնում եմ Աստծուն երկնքում...

Պոզնեց կաղնու խղճուկ տերևն իւր ոստիցը հարազատ,
Եւ հալածւած գոռ փոթորկից՝ գնաց, ընկաւ անապատ.
Թօշնեց այնտեղ ցուրտ ու տօթից, թափառեց նա շատ երկար
Եւ վերջապէս Սև ծովի ափ հասաւ մի կերպ ուժասպառ:

Ծովի ափին լուռ կանգնած է գալար, մատղաշ չինարին,
Նորա հետ միշտ քչփչում է, նորան շոյում մեղմ քամին.
Նորա կանաչ, թարմ ոստերին գրախտի թռչունք խմբերով
Ծովի չքնաղ ծով — թաքուհու փառքն են պատմում երգերով:

Խեղճ պանդուխտը պինդ կպչում է գալար ծառի արմատից
Եւ կարօտով ապաստան է նա աղբսում չինարից.

Նա ասում է՝ ես խղճուկս — կաղնի տերև անպաշտպան,
Օ՛, տալածամ հասունացայ օտար երկրում ցուրտ, դաժան:

Ես շատ վաղուց թափառում եմ աննպատակ ու անտէր,
Թառամեցայ ու թօշնեցայ անքուն, անօգ, անսուեր.
Օ՛, ան դու ինձ, թող զմխտեայ տերևներիդ հետ ապրեմ,
Ես շատ ու շատ քեզ սքանչելի, քաղցր զրոյցներ կը պատմեմ:

— Ինչքա ես պէտք, — նրան տալիս է սէգ չինարին պատասխան.
Դու դեղնած ես ու փոշոտւած, զաւակներիս չես արժան.
Ինձ քնչ թէ դու գիտես զրոյցներ և տեսել ես շատ բաներ,
Առանց էն էլ բեզարեցրին ինձ եգեմի թռչուններ:

Գնա՛, անցիր, պանդխտական, քեզ չեմ ուզում ճանաչել,
Տես արեւը — նորա համար ես ծլել եմ ու ծաղկել.
Այստեղ ազատ տարածւում են իմ ճղները եթերում,
Այստեղ ծովի սառն ալիքներ իմ արմատն են ոռոգում:

ՆԻԷՐ „ԴԵԻ՛՛ ՊՕԷՄԱՅԻՆ

Քեզ, ո՞վ Կովկաս, հզօր արքայ այս երկրի,
 Քեզ եմ նորից անհոգ երգըս նւիրում.
 Նորան օրհնիր դու իբրեւ քո զաւակի,
 Տուր հովանի քո ձիւնապատ լեռներում.
 Անկասելի բախտը վաղուց իմ հոգին
 Շղթայել է քեզ հետ անվերջ ցնորքով.
 Ցուրտ հիւսիսում—քեզ խորթ, օտար բնաւին,
 Քոնն եմ, Կովկաս, ես միշտ սրտով ու մտքով:

Դեռ ես մանուկ՝ իմ թոյլ, երկչոտ քայլերով
 ձգնում էի ելնել հպարտ քո ժայռեր,
 Որ պատած են գորշ, միգագոյն չալմայով,
 Որպէս ղորան երկրպագող մերկ գլուխներ:
 Այնտեղ հզօր արծիւներ են գիշերում,
 Այնտեղ ազատ միշտ սուլում է ցուրտ քամին,
 Այնտեղ էի ես կարօտով սըլանում,
 Սրտով նոցա ընկեր էի օգային:

Անցան ծանր շատ տարիներ այդ օրից,
 Դու ինձ նորից տեսար ժայռոտ քո գրկում,
 Եւ ողջոյնդ աքսորեալիս հիւսիսից
 Քաղցր էր, որպէս երբեմն մանուկ հասակում.
 Նա հալածեց սրտիս վիշտն ու տառապանք,
 Հոգիս լսեց մտերմութեան արձագանք,
 Եւ այժմ ահա՛, կիսախաւար այս երկրում
 Քո մասին եմ միայն երգում ու խորհում: